

МІЖНАРОДНИЙ І ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ІЗ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ ЯК ОДНОГО З ІНСТРУМЕНТІВ ВИРІШЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ СПОРІВ

Григорчук М.В.

кандидат юридичних наук, доцент, кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
tel.: (068) -36-990 -62, e-mail.: GrigorchukMV@krok.edu.ua ORCID: [0000-0003-0523-030X](https://orcid.org/0000-0003-0523-030X)

INTERNATIONAL AND EUROPEAN EXPERIENCE IN THE USE OF MEDIATION AS ONE OF THE TOOLS FOR RESOLVING CORPORATE DISPUTES

Hryhorchuk M.

Ph.D. in Law, Associate Professor of Department of the state legal disciplines,
“KROK” University, st. Tabirna, 30-32, 03113, Kyiv, Ukraine tel.: (068) -36-990 -62,
e-mail.: GrigorchukMV@krok.edu.ua ORCID: [0000-0003-0523-030X](https://orcid.org/0000-0003-0523-030X)

Анотація. Економічні, як і суспільні відносини, встановлюються між людьми й ґрунтуються на індивідуальних життєвих принципах, особистісних характеристиках тощо. Процес виникнення та функціонування корпоративних відносин повномірно вкладається в наведений вище порядок з певними застереженнями щодо участі в розпоряджанні майном і управлінні діяльністю суб'єкта господарювання, в якому статутний капітал складено з внесків його засновників. Первинним у такій ситуації необхідно розглядати управління (менеджмент) усією діяльністю суб'єкта корпоративного права, оскільки цей процес є сумарним виразником внутрішньої волі його засновників. Як засвідчує практика, початкові наміри засновників підприємства зі складеним капіталом не завжди витримують випробовування часом та амбіціями його учасників. Суб'єктивна оцінка свого внеску в розвиток підприємства з боку кожного з його учасників є природним середовищем для виникнення спорів з різних питань, пов'язаних з діяльністю такого суб'єкта господарювання. Саме в цьому ми вбачаємо природу корпоративного спору, який на первинних стадіях не втрачає здатності бути вирішеним без звернення до компетентних органів чи до суду. Проведений авторський економіко-правовий аналіз стану застосування позасудових форм урегулювання корпоративних спорів, насамперед медіації, засвідчив необхідність запровадження міжнародного досвіду до такої практики. Беручи до уваги міжнародну і європейську багаторічну історію супроводження перемовницькими інструментами корпоративних спорів, зазначаємо їх надзвичайно високу дієвість і запит у ділових колах. Наш висновок щодо доцільності впровадження такого інструменту, як медіація в корпоративний сектор економіки ґрунтується на тому, що в результаті його використання відбувається подвійний позитивний ефект: зберігаються доброзичливі партнерські відносини між учасниками підприємства зі складеним капіталом (виховне значення медіації) і продовжує, як правило, функціонувати суб'єкт господарювання, який ще донедавна перебував на межі закриття.

Ключові слова: медіатор, корпоративний спір (конфлікт), медіація, сторони корпоративного спору, медіаційна угода.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 12.

Abstract. Economic, as well as social relations, are established between people, and are based on individual life principles, personal characteristics and so on. The process of emergence and functioning of corporate relations is fully invested in the above order with certain reservations about participation in the disposal of property and management of the entity, in which the authorized capital is composed of contributions from its founders. The primary in such a situation is to consider the management (management) of all activities of the subject of corporate law, as this process is a total expression of the internal will of its founders. As practice shows, the initial intentions of the founders of the company with the accumulated capital do not always stand the test of time and ambitions of its participants. The subjective assessment of their contribution to the development of the enterprise by each of its participants is a natural environment for disputes on various issues related to the activities of such an entity. This is where we see the nature of the corporate dispute, which in the initial stages does not lose the ability to be resolved without recourse to the competent authorities or the courts. The author's economic and legal analysis of the state of application of out-of-court

forms of settlement of corporate disputes, first of all mediation, testified to the need to introduce international experience in such practice. Taking into account the international and European long history of accompanying corporate disputes with negotiation tools, we note their extremely high efficiency and demand in business circles. Our conclusion on the feasibility of introducing such a tool as mediation in the corporate sector of the economy is based on the fact that as a result of its use there is a double positive effect: friendly partnerships between participants of the company with accumulated capital (educational value of mediation) and an economic entity that until recently was on the verge of closure.

Key words: mediator, corporate dispute (conflict), mediation, parties to corporate dispute, mediation agreement.
Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 12.

Постановка проблеми.

Конституцією України проголошено курс на набуття повноправного членства у Європейському Союзі, а також наближення вітчизняного законодавства до права ЄС. Проте, ще до цього часу залишаються нормативно неврегульованими інструменти позасудового і досудового захисту порушеного, невизнаного, оспорюваного права чи охоронюваного законом інтересу, серед яких чільне місце має займати медіація.

Авторське дослідження показало, що особливо чутливим до внутрішньоекономічних потрясінь є корпоративний сектор економіки, що ґрунтується на поєднанні не тільки матеріальних ресурсів учасників підприємства зі складеним капіталом, а в багатьох випадках залежить від міжособистісних стосунків серед його засновників. Саме в таких умовах найбільш затребуваною є медіація, оскільки створює необхідні умови як для збереження позитивних стосунків між учасниками суб'єкта господарювання, так і збереження цілого підприємства. Усе це набуло форми єдиної економіко-правової проблеми, що вимагає нагального вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які різною мірою були дотичними до розроблення проблематики, пов'язаної із теоретичним та практичним застосуванням медіації як інструменту врегулювання спорів у корпоративному секторі економіки, слід назвати Бесемера Х., Давиденко Д. Л., Зазуляка Ю., Шандру В. С., Шемшученка Ю. С., Белінську О. В., Єрмоєнко Г., Мартиненка М. М., Жорнокуй Ю. М., Спасибо-Фатееву І. В.,

Жеребина В. С., Бобровник С. В., Гайдено-Шер Н. І., Бучко В. Б., Йосипенко С., Бондаренко-Зелінську Н. Л., Безхлібну Н., Терсіну О., Мазаракі Н. А. й інших.

У досліджених наукових працях вітчизняних науковців здебільшого акцентується увага на необхідності запровадження медіації в легітимну сферу позасудових форм розв'язання спорів. У той же час, корпоративний сектор економіки, що є чи не найбільш ураженим конфліктами, які породжені матеріальною складовою приватного володіння майном корпоративного підприємства, залишається недостатньо дослідженим, що, безумовно є підставою для подальшого вивчення інструментів позасудового врегулювання спорів саме у цій сфері.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є аналіз сучасного стану застосування медіації в Україні при розв'язанні корпоративних спорів та впровадження міжнародного досвіду з цих питань у корпоративний сектор економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. З проголошенням незалежності Україна, як повноцінний учасник світового клубу найпотужніших і найбагатших (у розумінні кількості природних ресурсів) держав, вступила в нові внутрішні й зовнішні економічні відносини. В умовах відмирання командно-адміністративних методів управління господарськими процесами створювалося правове середовище, яке б відповідало новим підходам до організації економічної сфери на основі рівності всіх форм власності. Саме в таких реаліях набули офіційного визнання суб'єкти господарювання, що розпочали господарську діяльність наприкінці 80-х

років минулого сторіччя. Найбільш поширеними учасниками економічної сфери на той час були різноманітні кооперативи, а в умовах відсутності національної валюти і розвалу господарської системи колишнього СРСР основним рушієм економіки стали бартерні (товарообмінні) відносини між новоутвореними суб'єктами підприємств.

Відсутність досвіду самостійного господарювання, як правило, призводило до виникнення конфліктів як усередині колективних підприємств між їх учасниками, так і породжувало міжособистісні спори партнерів з бізнесу. Завдяки міжнародній комерційній співпраці до України привнесено нові форми розв'язання мультиприродних конфліктів, які передбачали наявність високих принципів моралі та взаємоповаги при їх вирішенні.

Нормативним середовищем для імплементації позитивних інструментів позасудового врегулювання спорів у господарській сфері, у тому числі й у корпоративному секторі економіки, у найбільш широкому розумінні слід вважати положення статті 9 Конституції України, де зазначено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладення міжнародних договорів, що суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України [1].

Світові економічні та правові системи, демонструючи реально дієві принципи верховенства права, одночасно заохочують перемовницькі інструменти у вирішенні комерційних, у тому числі, корпоративних конфліктів. Таким підходам є цілком обґрунтоване пояснення, яке полягає в тому, що кожен із учасників такого спору обирає за мету зберегти мінімально ушкодженим свій підприємницький імідж. Для врегулювання такого роду конфліктів апробовано широкий спектр позасудових процедур, як, наприклад, звернення до

арбітражу, проведення переговорів щодо примирення чи застосування медіації.

Н. Безхлібна у статті «Медіація: європейський досвід і українські реалії» зазначає, що подією, яка дала поштовх до популяризації та активного запровадження альтернативних методів урегулювання спорів, можна назвати конференцію імені Р. Паунда «Причини невдоволеності населення адмініструванням системи правосуддя в США», відому як Паундська конференція, що була проведена у США у 1976 р. З тих пір у США, а потім і в Європі, альтернативні методи врегулювання спорів набувають усе більшої популярності. Цьому є низка причин, які різняться від країни до країни. Зокрема, це висока вартість судового розгляду та виконання судових рішень, довга тривалість судових процесів, корумпованість судової системи тощо. Водночас, доступ громадян до альтернативних методів вирішення спорів вважається одним з критеріїв легкості ведення бізнесу, який оцінює Світовий банк у рейтингу «Ведення бізнесу» [2].

О. Терсіна вказує, що медіація (позасудовий метод вирішення спорів шляхом досягнення домовленості між сторонами за допомогою «регулятора конфлікту» – медіатора) має надзвичайно високу популярність у світі: від 75% до 80% усіх спорів, які вирішуються із застосуванням процедури медіації, завершуються укладенням медіаційної угоди між сторонами. У Великобританії 62% опитаних осіб надають перевагу медіації у випадку корпоративного спору, при тому, що арбітражному вирішенню спору надають перевагу 50%.

Іноземні держави мають різні підходи до врегулювання процедури медіації в корпоративних спорах. Деякі держави врегульовують ключові питання медіації в нормативно-правових актах, а решту питань віддають на «відкуп» сторонам медіації (Німеччина, Білорусь, Росія), а інші держави надають сторонам можливість урегулювати всі питання на власний розсуд, у тому числі в положеннях акціонерної угоди (США).

Наприклад, у США питання медіації на федеральному рівні є законодавчо неврегульованим, тому кожний штат окремо встановлює свої правила щодо порядку здійснення медіації. Наразі 12 штатів прийняли «Уніфікований закон про медіацію» (Uniform Mediation Act), який поширює свою дію і на медіацію при вирішенні корпоративних спорів.

Закон Республіки Білорусь «Про медіацію» від 12.07.2013 р. №58-3 та Правила здійснення медіації, затверджені постановою Ради Міністрів Республіки Білорусь від 28.12.2013 р. № 1150 передбачають, що медіація здійснюється як до звернення сторін до суду в порядку цивільного або господарського судочинства, так і після відкриття провадження у справі в суді. Зазначений закон та правила поширюються й на застосування медіації при вирішенні корпоративних спорів[3].

Ерік М. Рунессонта Марі-Лоранс Гі у книзі «Медіація конфліктів і спорів у галузі корпоративного управління» зазначають, що корпорації дедалі більше вдаються до розробки альтернатив традиційним судовим процедурам у відповідь на слабке правозастосування (забезпечення примусового виконання рішень), відсутність довіри до судової системи, високі фінансові та часові витрати, пов'язані з судовими процедурами, труднощі у примусовому застосуванні необов'язкових стандартів, а також репутаційні витрати. У 1979 році найвизначнішим зрушенням у цій сфері стало заснування Центру публічних ресурсів (ЦПР), наразі відомого як Міжнародний інститут попередження і врегулювання конфліктів. ЦПР об'єднав юрисконсультів 500 найбільших корпорацій (перелік яких щорічно публікується журналом Fortune) та партнерів провідних юридичних фірм для розробки комерційно орієнтованих форумів з урегулювання спорів. З того часу в США приблизно 800 компаній, включаючи Time Warner, UPS, General Electric, Prudential і Coca- lectric, Prudential і Coca Cola, взяли на себе зобов'язання досліджувати можливості

альтернативного досудового врегулювання спорів щоразу, коли у них виникає суперечка з компанією, що також налаштована на механізми АВС.

У Колумбії 52 з 97 компаній, які ухвалили власний кодекс корпоративного управління, включили до нього положення про АВС. У цих кодексах найчастіше згадується арбітраж/третейський суд, а також мирова угода (медіація) [4, с. 18].

Н. І. Гайденко-Шер, досліджуючи досвід Канади, зазначає, що в тих справах, у яких медіація була обов'язковою, відсоток примирення становив 40%, а за рішенням сторін (спадкування, нерухоме майно, дієздатність, довірче управління майном, благодійність, сімейні спори) – 70% .

Можливо, це свідчить про те, що медіація все ж таки має застосовуватися на розсуд сторін, адже, наприклад, до арбітражу ніхто не змушує сторони, але його авторитет призводить до популяризації. У період 2006–2014 рр. 20% спорів, урегульованих Міжнародною торговельною палатою, були пов'язані з розбіжностями в питаннях корпоративного управління. Приклади таких спорів включають: оцінювання акцій; спори між акціонерами; винагороди, які виплачуються членам Ради; спори, пов'язані з питаннями банкрутства; участь акціонерів у процесі ухвалення рішень, а також питання поглинання [5, с. 156].

Звернення до аналізу європейської практики запровадження медіації показало, що початком умовно організованого процесу з м'якого насаджування медіації можна вважати Директиву 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради з певних аспектів медіації в цивільних і комерційних справах, яка була затверджена ще 21.05.2008 р. (далі – Директива про медіацію) [6]. Даним документом було передбачено імплементацію відповідних норм у законодавство держав-членів до 21.05.2011 р. Директива про медіацію закріплює основні принципи проведення і запровадження механізму медіації в національне законодавство країн-членів ЄС.

Варто також зазначити, що обсяг регулювання Директиви про медіацію передбачає її застосування до міжнародних спорів, проте Звіт про перебіг застосування цієї Директиви, виданий Комісією Європейського парламенту в 2016 р. (далі – Звіт) (Report from the commission to the European Parliament, the council and the European economic and social committee, on the application of Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on certain aspects of mediation in civil and commercial matters) [7], свідчить про те, що майже всі країни ЄС (окрім трьох) поширили також обсяг регулювання відповідних положень національного законодавства про медіацію в цивільних і комерційних справах на подібні спори, які виникають між резидентами однієї країни.

З наведеного вище можна зробити висновок, що включення комерційних справ до переліку перспективних та допустимих для медіаційних вирішень однозначно поширюється на спори, де задіяні корпоративні права.

Обґрунтовуючи позитивний ефект від запровадження позасудових процедур з урегулювання цивільних і комерційних спорів, автори Директиви першим пунктом визначають наміри співтовариства підтримувати й розвивати простір свободи, безпеки та правосуддя, в якому забезпечується вільний рух громадян. З цією метою Співтовариство, *inter alia* (між іншим), пропонує вжити заходів у сфері судової співпраці в цивільних справах, необхідних для нормальної роботи внутрішнього ринку.

Як убачається з даного положення, одним із основних завдань співтовариства є підтримка та розвиток правосуддя, а також ужиття заходів у сфері судової співпраці. Дані напрямки у царині правосуддя покликані забезпечити ефективну роботу внутрішнього ринку на засадах співпраці судових органів у цивільних справах.

Пунктом другим Директиви визначено принцип доступу до правосуддя як фундаментальний принцип права ЄС, і з метою реалізації цього підходу Європейська Рада на зустрічі в місті

Тампере, яка проходила 15 та 16 жовтня 1999 року [8], закликала держави-члени створити альтернативні позасудові процедури.

Проведене нами дослідження показало, що ретроспективно процес нормативного забезпечення формування сфери позасудових процедур з урегулювання суперечок у цивільних і комерційних справах розвивався у такому хронологічному порядку:

- у травні 2000 р. Європейська Рада прийняла висновок щодо альтернативних способів вирішення спорів у цивільному і комерційному праві;

- у квітні 2002 року Комісія представила Зелену книгу про альтернативні способи вирішення спорів у цивільному і комерційному праві, а також провела великі консультації з державами-членами та зацікавленими особами з приводу можливих заходів, які заохочують застосування посередництва (медіації).

Н. І. Гайденко-Шер зазначає, що держави-учасниці, національне законодавство яких вийшло за межі головних вимог Директиви, досягли істотних результатів, сприяючи позасудовому розгляду спорів з цивільних і торговельних справ. Європарламент зазначив також, що результати, отримані в Італії, Болгарії та Румунії, доводять, що медіація дозволяє забезпечити економічно вигідний і швидкий позасудовий розгляд спорів завдяки процедурам, адаптованим до інтересів сторін, та, зокрема, що обов'язкова медіація в італійській правовій системі, схоже, дозволяє досягти заданої мети, сприяючи розвантаженню судів [5, с.156].

В. Б. Бучко, обґрунтовуючи перспективи впровадження медіації в цивільному і господарському судочинствах, вказує, що вирішення цивільних та господарських спорів поза державними судовими або адміністративними органами поширені в багатьох країнах, зокрема Швеції, Канаді, Австрії, Бельгії, Норвегії, Фінляндії. Практично в усіх країнах – членах Європейського Союзу в цивільному й

господарському процесі передбачено інститут медіації [9].

Необхідність запровадження інституту медіації у вітчизняній системі права, на думку науковця, ґрунтується на позитивних результатах практики застосування інституту примирення в багатьох країнах світу, що свідчить про його ефективність. Окрім того, це відповідатиме загальній позиції України щодо гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу, оскільки питанню примирних процедур присвячено низку рекомендацій і рішень Ради Європи. Серед них варто згадати такі: Рекомендацію № R (98) 1 Комітету Міністрів Ради Європи щодо медіації в сімейних справах від 21.01.1998 р., Рекомендацію Rec № (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи щодо медіації в цивільних справах від 18.09.2002 р., Директиву Європейського парламенту та Ради № 2008/52 ЄС щодо деяких аспектів посередництва (медіації) у цивільних та комерційних справах від 21.05.2008 р. тощо [6].

Поточним підсумком до всього сказаного вище може стати адресний перехід до нещодавніх офіційних документів щодо міжнародної оцінки стану і розвитку медіації. У цьому зв'язку ми говоримо про Конвенцію ООН «Про міжнародні угоди за результатами медіації» (United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation) [10], яку підписано 7 серпня 2019 року в Сінгапурі. Україна – серед країн-підписантів.

Конвенція покликана уможливити та полегшити виконання рішень, досягнутих сторонами у ході медіації в міжнародних комерційних справах. Вона передбачає запровадження інструментів визнання та виконання рішень, досягнутих у ході медіації, подібних тим, які передбачені Нью-Йоркською Конвенцією про визнання й виконання іноземних арбітражних рішень 1958 р.

Конвенція застосовуватиметься до міжнародних угод, укладених у результаті медіації у комерційних справах між двома компаніями з різних країн-учасниць

Конвенції. Вона створює уніфіковані рамки для визнання таких угод на території країни-учасниці та робить можливим звернення до суду для визнання такої угоди та її виконання в іншій юрисдикції.

Сінгапурська конвенція покликана стати інструментом сприяння міжнародній торгівлі й просуванню медіації як альтернативного та ефективного методу вирішення торгових спорів. Вона гарантує, що угода, досягнута сторонами в результаті медіації, стає обов'язковою і підлягає виконанню, відповідно до спрощеної процедури в іноземній юрисдикції [11].

На наш погляд, Директива Європейського парламенту та Ради № 2008/52 ЄС щодо деяких аспектів посередництва (медіації) у цивільних і комерційних справах від 21.05.2008 року [6] може розглядатися як один із основоположних міжнародних документів, на якому в подальшому формуватиметься офіційний інститут медіації в Україні. Саме завдяки закладеній в ній (Директиві) здатності забезпечувати легітимне застосування інструментів посередництва під час урегулювання цивільних та господарських спорів, цей документ виступає підґрунтям для впровадження у вітчизняний юридичний простір адаптованих у світовому співтоваристві позасудових методів виходу з кризових ситуацій цивільного, комерційного, у тому числі корпоративного характеру.

Аналізуючи міжнародний досвід щодо вирішення корпоративних спорів, можна однозначно стверджувати, що вони найчастіше вирішуються із застосуванням позасудових способів, зокрема медіації. Щоправда, у всіх розвинених правових державах світу на національному рівні прийняті відповідні нормативно-правові акти з таких питань. Застосування медіації для врегулювання корпоративних спорів забезпечує: по-перше, можливість збереження партнерських стосунків; по-друге, зменшення кількості корпоративних спорів розвантажить судову систему. Наявність можливості використання позасудових способів вирішення спорів, у

тому числі й корпоративних, є ознакою розвиненої правової держави з високим рівнем громадянського суспільства та правової культури. Щодо України, то медіація, як спосіб вирішення спорів (корпоративних спорів), перебуває лише в зародковому стані й потребує належної легалізації та правової регламентації на законодавчому рівні.

Далі науковець підсумовує, що міжнародна правова практика вирішення корпоративних спорів визнає три найбільш ефективні способи їх урегулювання: міжнародний комерційний арбітраж (якщо одна зі сторін спору є іноземцем чи спір підпадає під вирішення МКАС), третейський суд, медіація [12, с. 37].

Висновки. Україна, не маючи достатнього досвіду щодо застосування позасудових процедур, у тому числі медіації, змушена самотужки розробляти

механізми вирішення спорів між учасниками з корпоративними правами. Це пояснюється множинністю проблем, що мають місце у статусній оцінці та галузевій юрисдикційності корпоративних відносин, оскільки більшістю діаметральні погляди науковців на природу корпоративних відносин не набули чіткого нормативного обґрунтування в конкретних законодавчих актах. Але цілком очевидно, що сліпе наслідування закордонного досвіду чи перенесення міжнародних стандартів на інститут корпоративних відносин, які сформувалися в Україні, не дадуть відчутного позитивного результату. Україна має пройти свій шлях щодо вирішення корпоративного учасника як суб'єкта правовідносин з чітко означеними статусними відмінностями, повномірно вкладаючи його в рамки цивільного чи господарського законодавства.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення 23.08.2020)
2. Безхлібна Н. Медіація: європейський досвід і українські реалії. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/mediaciya-evropeyskiy-dosvid-i-ukrayinski-realiyi.html> (дата звернення 23.08.2020)
3. Терсіна О. Яка альтернатива суду в корпоративних спорах? URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/yaka-alternativa-sudu-v-korporativnih-sporah-.html> (дата звернення 23.08.2020)
4. Ерік М. Рунессон, Марі-Лоранс Гі. Медіація конфліктів і спорів у галузі корпоративного управління. Всесвітній форум з питань корпоративного управління. Фокус 4. 2007. 72 с.
5. Гайденко-Шер Н. И. Обязательная медиация: опыт Канады. Третейский суд. 2012. № 1. С. 156-165.
6. Директива Європейського парламенту та Ради щодо деяких аспектів посередництва (медіації) у цивільних та комерційних справах від 21.05.2008 р. № 2008/52/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a95#Text (дата звернення 23.08.2020)
7. Report from the commission to the European Parliament, the Council And the European economic and Social committee(on the application of Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on certain aspects of mediation in civil and commercial matters). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0542&from=EN> (дата звернення 23.08.2020)
8. Tampere European Council 15 and 16 October 1999 : Presidency Conclusions. URL : https://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm#a (дата звернення 23.08.2020)
9. Бучко В. Б. Доцільність та перспективи запровадження медіації в цивільному та господарському процесі України. - [Електронний ресурс]. URL : <https://www.legalactivity.com.ua/index.php> (дата звернення 23.08.2020)
11. Конвенція ООН «Про міжнародні угоди за результатами медіації» (United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation). URL : https://www.asterslaw.com/ua/press_center/publications/singapore_convention_as_a_new_tool_in_international_trade/ (дата звернення 23.08.2020)
12. Україна підписала Сінгапурську Конвенцію, що спрощує виконання міжнародних угод, укладених за результатами медіації. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/ukrayina-pidpisala-singapursku-konvenciyu-shcho-sproshchue-vikonannya-mizhnarodnih-ugod-ukladenih-za.html> (дата звернення 23.08.2020)
13. Йосипенко С. Медіація як спосіб вирішення корпоративних спорів. *Юридичні науки*. 2 (107). 2018. С. 35 - 39.

Reference:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1992), The Law of Ukraine “About Constitution of Ukraine”, Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1996. № 30. St. 141. 2. Bezkhlibna, N. «Mediation: European experience and Ukrainian realities». available at: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/mediaciya-evropeyskiy-dosvid-i-ukrayinski>

- realiyi.html (Accessed 23 August 2020) 3. Tersina, O. "What is the alternative to court in corporate disputes?". Available at: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/yaka-alternativa-sudu-v-korporativnih-sporah-.html> (Accessed 23 August 2020)
8. 4. Runesson, Eric M. and Guy, Marie-Lawrence (2007). Mediation of conflicts and disputes in the field of corporate governance. World Corporate Forum management. Focus, USA.
9. 5. Haidenko-Sher, N. Y. (2012) "Mandatory mediation: the Canadian experience" Arbitration Court. Vol. 1. pp. 156-165.
10. 6. Directive of the European Parliament and of the Council on certain aspects of mediation in civil and commercial matters of 21.05.2008 № 2008/52 / EC. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a95 (Accessed 23 August 2020)
8. Report from the commission to the European Parliament, the Council and the European economic and Social committee (on the application of Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council on certain aspects of mediation in civil and commercial matters). Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0542&from=EN>. (Accessed 23 August 2020)
9. Tampere European Council 15 and 16 October 1999 : Presidency Conclusions. Available at: https://www.europarl.europa.eu/summits/tam_enhtm#a (Accessed 23 August 2020)
10. Buchko, V. B. "Expediency and prospects of introduction of mediation in civil and economic process of Ukraine". Available at: <https://www.legalactivity.com.ua/index.php?> (Accessed 23 August 2020)
11. Convention OON «United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation. Available at : https://www.asterslaw.com/ua/press_center/publications/singapore_convention_as_a_new_tool_in_international_trade (Accessed 23 August 2020)
12. Ukraine has signed the Singapore Convention, which simplifies the implementation of international agreements concluded as a result of mediation. Available at: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/ukrayina-pidpisala-singapursku-konvenciyu-shcho-sproshchue-vikonannya-mizhnarodnih-ugod-ukladenih-za.html> (Accessed 23 August 2020)
13. Yosypenko. S. (2018) Mediatsiia yak sposib vyrishennia korporatyvnykh sporiv. Legal sciences. Vol. 2 (107). pp. 35-39.

Стаття надійшла до друку 26.08.2020 року